

Förbättringar inom familjepolitiken

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande regeringens proposition 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken jämte motioner som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås att ett barns föräldrar ska kunna få föräldrapenning samtidigt i 30 dagar under barnets första levnadsår. De nuvarande 10 s.k. pappadagarna inom den tillfälliga föräldrapenningen kvarstår.

Vidare föreslås att jämställdhetsbonusen förenklas och kopplas till utbetalningen av föräldrapenningen. När den förälder som tagit ut lägst antal dagar tar ut föräldrapenning på sjukpenning- eller grundnivå får vardera föräldern 50 kr i jämställdhetsbonus per dag. Vid ett helt jämställt uttag av föräldrapenningen innebär det liksom hittills totalt 13 500 kr i jämställdhetsbonus. Tid under vilken föräldrarna gör ett samtida uttag av föräldrapenning ska dock inte ge rätt till bonus. Detsamma gäller de första 60 dagarna för vilka en förälder ensam har tagit ut föräldrapenning, de s.k. reserverade dagarna. Om föräldrarna väljer att vara hemma samtidigt under den föreslagna tiden om 30 dagar, blir den totala bonussumman som högst 10 500 kr.

I propositionen föreslås också att vårdnadsbidraget görs mer flexibelt genom att karenstiden förkortas till tre månader när den enskilde själv har sagt upp vårdnadsbidraget.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2012.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna. I ärendet finns tre reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Samtidigt uttag av föräldrapenning	6
Förenklad jämställdhetsbonus	7
Förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag	10
Reservationer	12
1. Förenklad jämställdhetsbonus, punkt 2 (MP)	12
2. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (MP, SD, V)	12
3. Förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag, punkt 4 (S, MP, V)	13
Särskilda yttranden	14
1. Förenklad jämställdhetsbonus, punkt 2 (S)	14
2. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (MP)	14
3. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (V)	15
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	16
Propositionen	16
Följdmotionerna	16
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Samtidigt uttag av föräldrapenning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:146 i denna del.

2. Förenklad jämställdhetsbonus

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483),
2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
3. lag om ändring i lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:146 i denna del och avslår motion

2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 5.

Reservation 1 (MP)

3. Avskaffad jämställdhetsbonus

Riksdagen avslår motionerna

2010/11:Sf11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 1,

2010/11:Sf12 av Erik Almqvist (SD) och

2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 1.

Reservation 2 (MP, SD, V)

4. Förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:146 i denna del och avslår motionerna

2010/11:Sf10 av Tomas Eneroth m.fl. (S),

2010/11:Sf11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 2 och

2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 2.

Reservation 3 (S, MP, V)

Stockholm den 4 oktober 2011

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (M), Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Lars-Arne Staxäng (M), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Shadiye Heydari (S), Solveig Zander (C), Sailsa Quicklund (M), Emma Henriksson (KD), Erik Almqvist (SD), Wiwi-Anne Johansson (V), Gunilla Nordgren (M), Eva Lohman (M), Hannah Bergstedt (S), Emma Carlsson Löfdahl (FP) och Maria Ferm (MP).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken jämte fyra motioner som väckts med anledning av propositionen.

Såvitt gäller en av motionerna, 2010/11:Sf13, behandlas endast yrkandena 1, 2 och 5 i detta betänkande. Motionens yrkande 6 och 9 har utskottet överlämnat till socialutskottet respektive arbetsmarknadsutskottet för behandling i dessa utskott. Motion 2010/11:Sf13 yrkandena 3, 4, 7, 8 och 10 avser utskottet att behandla i betänkande 2011/12:SfU1.

Regeringens lagförslag finns i bilaga 2 och en redovisning av motionerna i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Samtidigt uttag av föräldrapenning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag som innebär att föräldrarna till ett barn ska få möjlighet att vara föräldralediga samtidigt med föräldrapenning i 30 dagar under barnets första levnadsår.

Propositionen

Regeringens mål inom familjepolitiken betonar tydligt att denna ska stärka föräldrars makt över sin livssituation och öka familjernas valfrihet.

Att bli förälder är en stor omställning, och föräldrarna kan behöva en möjlighet att grundlägga det gemensamma ansvaret och att hitta formerna för sin nya familjekonstellation. Redan i dag finns det en möjlighet att vara hemma tillsammans den första tiden efter förlossningen genom de s.k. pappadagarna, dvs. de 10 dagar för vilka en far har rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med ett barns födelse. Enligt regeringen utnyttjar de flesta familjer denna möjlighet och tycker att detta är fullt tillräckligt, men för andra känns denna tid alldeles för kort. För många familjer är behovet att få vara hemma samtidigt som störst under de allra första veckorna. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det ska bli möjligt för båda föräldrarna att ta ut föräldrapenning för vård av samma barn i högst 30 dagar under barnets första år, dvs. för tiden fram t.o.m. den dag barnet fyller ett år. De 10 s.k. pappadagarna bör enligt regeringen behållas. När det gäller adopterade barn ska ettårsgränsen räknas från den tidpunkt när den som adopterat ett barn har fått barnet i sin vård.

Förslaget innebär enligt regeringen ett visst avsteg från principen om att det inte finns anledning för två föräldrar att uppbära föräldrapenning samtidigt för att vårda ett barn. Regeringen anser att principen i huvudsak fortfarande har bärkraft men att avsteget är motiverat då den första tiden efter barnets födelse är en mycket viktig tid och att barn har behov av en tidig och nära kontakt med båda sina föräldrar.

För familjer som tar emot ett barn för adoption kan den föreslagna ordningen ge en möjlighet att ta hand om barnet tillsammans utomlands och efter hemkomsten.

Om föräldrarna väljer att vara hemma samtidigt ska dagar med samtidigt uttag inte ge rätt till jämställdhetsbonus. Syftet med förslaget är att föräldrar ska fördela föräldrapenninguttaget mer jämnt mellan sig men det har däremot inte någon koppling till kvinnors återgång i arbete, vilket där-

emot jämställdhetsbonusen har. Under de dagar för vilka en förälder inte får överlåta föräldrapenning till den andra föräldern, de s.k. reserverade dagarna, ska det inte heller få göras samtidigt uttag av föräldrapenning.

För att det inte ska kunna uppstå någon oklarhet om att det i det enskilda fallet är fråga om samtidigt uttag av föräldrapenning bör det krävas en gemensam ansökan av föräldrarna.

Regeringen föreslår att de nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2012 och att äldre bestämmelser fortfarande ska tillämpas för föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Vad gäller de ekonomiska konsekvenserna av förslaget bedömer regeringen att utgifterna för anslaget 1:2 Föräldraförsäkring kommer att öka med 79 miljoner kronor per år och även medföra ökade kostnader för Försäkringskassan i form av it-investeringar och it-utveckling på ca 22,8 miljoner kronor, vartill kommer handläggningskostnader på ca 10 miljoner kronor årligen.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen påpekat innebär förslaget ett avsteg från principen att två föräldrar inte samtidigt ska kunna uppbära föräldrapenning för att vårda ett barn. Utskottet delar dock regeringens uppfattning att det är motiverat med ett sådant avsteg eftersom den första tiden efter barnets födelse är mycket viktig och barn självklart har behov av en tidig och nära kontakt med båda sina föräldrar. Dessutom är förslaget ett led i att öka familjernas valfrihet. Regeringens förslag i denna del tillstyrks därför.

Förenklad jämställdhetsbonus

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om en förenklad jämställdhetsbonus och avslår motionsyrkanden bl.a. om att avskaffa jämställdhetsbonusen.

Propositionen

Jämställdhetsbonusen är enligt en rapport från Försäkringskassan än så länge inte särskilt känd bland föräldrar. Till stor del beror det på att det ännu inte fötts så många barn vars föräldrar omfattas av bonusen. Många föräldrar upplever också att dagens jämställdhetsbonus är krånglig och svåröverskådlig. Det är vidare svårt att beräkna effekterna av bonusen i den privata ekonomin, och det är också svårt att se sambandet mellan en jämställd föräldraledighet och utbetalningen. Regeringen föreslår därför en förenkling av jämställdhetsbonusen på så sätt att det nuvarande systemet med tillgodoförande av bonusen genom kreditering på skattekonto upphävs

och att bonusen i stället betalas ut i så nära anslutning till uttaget av föräldrapenning som möjligt. Något krav på arbetsinkomst ska inte längre finnas. Detta får till följd att enbart en myndighet kommer att hantera förmånen, vilket i sin tur innebär att hanteringen av ärendena påskyndas betydligt. Inte heller finns det något behov av att kräva att ansökan görs för att få bonus.

Jämställdhetsbonusens utformning bör även fortsättningsvis grunda sig på fördelningen av föräldrarnas uttag av föräldrapenning eftersom detta dels kan ses som en indikator på hur ansvaret för föräldraskapet fördelas, dels påverkar förutsättningarna för en jämställd arbetslivskarriär. Regeringen anser också att jämställdhetsbonusen liksom hittills endast ska omfatta föräldrar med gemensam vårdnad.

Huvudprincipen för förslaget om en jämställdhetsbonus bör vara att högsta möjliga bonus betalas ut när föräldrarna delar lika på föräldrapenningdagarna. Jämställdhetsbonusen ska utbetalas till båda föräldrarna eftersom bonusen annars kan ge en otydlig signal, speciellt för separerade föräldrar.

Regeringen föreslår således att jämställdhetsbonus ska lämnas till föräldrarna när den förälder som har tagit ut lägst antal dagar med föräldrapenning, ackumulerat sedan barnets födelse, tar ut föräldrapenning. Bonusen beräknas genom att antalet framräknade bonusdagar multipliceras med bonusbeloppet (50 kr per dag och förälder) och summeras per månad. Vid flerbarnsfödelse ska bonusen beräknas gemensamt för barnen, dvs. endast en jämställdhetsbonus per förälder lämnas med anledning av föräldrapenninguttaget för dessa barn.

Antalet bonusdagar motsvarar antalet dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivån eller grundnivån för den förälder som har tagit ut sådan föräldrapenning under lägst antal dagar. Vid varje utbetalning ska tidigare tillgodoförda bonusdagar avräknas.

Dagar med föräldrapenning på hel lägstnivå kan kombineras med arbete motsvarande sju åttondels dag och bör därför inte ligga till grund för beräkningen av bonusdagar. Även föräldrapenning enligt grundnivån kan kombineras med arbete på detta sätt men bör enligt regeringen ändå ligga till grund för beräkningen av bonusdagar eftersom de föräldrar som endast har rätt till grundnivån annars skulle uteslutas från reformen.

Förslaget innebär att varken de första 60 föräldrapenningdagarna på sjukpenning- eller grundnivå som en förälder ensam har tagit ut (de s.k. reserverade dagarna), de 90 lägstnivådagarna eller de dagar som föräldrarna har valt att ta ut samtidigt ska ingå i underlaget för beräkningen av jämställdhetsbonus. Det innebär att jämställdhetsbonus kan betalas ut för ett barn med totalt högst 13 500 kr. Utnyttjas möjligheten till samtidigt uttag av föräldrapenning fullt ut medför det att den maximala bonusen för ett barn minskas med 3 000 kr.

Jämställdhetsbonusen är en särskild stimulansåtgärd i syfte att öka jämställdheten mellan föräldrar och utgör inte en socialförsäkringsförmån. De förändringar som föreslås för jämställdhetsbonusen innebär inte att den bör göras skattepliktig. Eftersom jämställdhetsbonusen ska betalas ut månadsvis av Försäkringskassan i samband med föräldrapenning bör det dock införas en bestämmelse i inkomstskattelagen (1999:1229) där det anges att jämställdhetsbonus ska vara skattefri.

Regeringen föreslår vidare att bestämmelserna om återkrav av jämställdhetsbonus kompletteras på så sätt att återkrav ska beslutas när bonus har lämnats felaktigt eller med för högt belopp till följd av att föräldrapenning ska återbetalas.

Enligt regeringens förslag ska de nya bestämmelserna om jämställdhetsbonus träda i kraft den 1 januari 2012. Äldre bestämmelser ska dock fortfarande gälla för jämställdhetsbonus som avser tid före ikraftträdandet. Jämställdhetsbonus enligt de nya bestämmelserna ska betalas ut första gången under mars månad 2012.

Regeringen bedömer att förslaget medför att utgifterna för anslaget 1:2 Föräldraförsäkring kommer att öka med 60 miljoner kronor per år och även innebära ökade kostnader för Försäkringskassan för it-utveckling beräknade till 27 miljoner kronor. Förslaget bedöms däremot inte medföra några ökade handläggningskostnader för Försäkringskassan.

Motionerna

I motion 2010/11:Sf13 (MP) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att avskaffa jämställdhetsbonusen. Motionärerna anser att tanken med bonusen är god men att den inte ens med de föreslagna förenklingarna kommer att leda till ett mer jämställt uttag av föräldrapenning. I samma motion yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om att värna olika familjekonstellationer. Familjepolitiken är enligt motionärerna baserad på normen om kärnfamiljen. Samkönade par kan t.ex. få jämställdhetsbonus, men för det krävs gemensam vårdnad. Lesbiska par som blivit gravida utomlands får emellertid inte automatiskt gemensam vårdnad. Den icke-födande kvinnan måste därför ansöka om närståendeadoption för att vården ska bli gemensam och det kan ta sex till sju månader. Lagförslaget säkerställer med andra ord inte att samkönade föräldrar får samma möjlighet som andra att få bonus, vilket enligt motionärerna är anmärkningsvärt.

I motion 2010/11:Sf12 (SD) begärs ett tillkännagivande om att avskaffa jämställdhetsbonusen. Jämställdhetsbonusen är ett verktyg för staten att genom omfördelning styra hur svenska föräldrar fördelar tiden med sina barn. Enligt motionären kan det inte vara statens uppgift att detaljstyra detta.

I kommittémotion 2010/11:Sf11 (V) yrkande 1 begärs ett tillkännagivande om att avskaffa jämställdhetsbonusen. Enligt en rapport från Försäkringskassan har antalet pappor som tar ut föräldraledighet inte blivit fler till följd av bonusen.

Utskottets ställningstagande

Reformen med jämställdhetsbonus har inte fått det genomslag som kunde förväntas vid dess genomförande. Detta beror bl.a. på att systemet anses krångligt och svåröverskådligt samtidigt som bonusen betalas ut först efter ansökan och relativt långt efter föräldraledigheten.

De förslag till förenklingar som regeringen nu presenterat, framför allt att bonusen ska betalas ut månadsvis och utan ansökan, är därför välkomna eftersom de sannolikt kommer att leda till att männen i högre utsträckning än i dag tar ut en större del av föräldraledigheten. Det innebär i så fall att förutsättningarna för att uppnå syftet med jämställdhetsbonusen ökar betydligt. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag i denna del och avstyrker motionerna 2010/11:Sf13 (MP) yrkande 1, 2010/11:Sf12 (SD) och 2010/11:Sf11 (V) yrkande 1.

Såvitt gäller kravet på gemensam vårdnad för rätt till jämställdhetsbonus har utskottet ingen annan uppfattning än regeringen, nämligen att jämställdhetsbonusen även fortsättningsvis endast ska omfatta föräldrar med gemensam vårdnad. Inom föräldrapenningen skiljer man mellan dem som är vårdnadshavare och andra föräldrar eller därmed jämställda. Båda grupperna kan ta ut föräldrapenning, men endast den som har vårdnad om ett barn får en självständig rätt till föräldrapenning. Vårdnadshavaren har dock möjlighet att avstå föräldrapenning till en annan förälder eller därmed jämställd. Med hänsyn härtill anser utskottet att det faller sig mest naturligt att inrikta jämställdhetsbonusen på föräldrar med gemensam vårdnad. Utskottet avstyrker med det anförda motion 2010/11:Sf13 (MP) yrkande 5.

Förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag och avslår motionsyrkanden om att avskaffa vårdnadsbidraget.

Jämför reservation 3 (S, MP, V).

Propositionen

Regeringen har i budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg.omr. 12) aviserat att vårdnadsbidraget ska göras mer flexibelt genom att karenstiden förkortas till tre månader när den enskilde själv sagt upp vårdnadsbidraget. Karensregeln innebär att den utbetalande kommunen inte kan inleda en ny period av vårdnadsbidrag kort efter att den föregående sagts upp av bidragsmottagaren. Regeln syftar till att underlätta kommunernas planering av förskoleverksamhet och för att hindra taktiska överväganden

från den försäkrades sida, t.ex. gällande skydd av den sjukpenninggrundande inkomsten. Enligt regeringen finns det dock skäl att minska karenstidens längd för att öka flexibiliteten för föräldrarna. Eftersom kommunerna även i fortsättningen behöver tid till planering avseende förskoleplatser anser regeringen att en karenstid på tre månader är en bra avvägning. Av detta skäl föreslås att karenstiden sänks från nuvarande fyra månader till tre månader med ikraftträdande den 1 januari 2012.

Motionerna

I kommittémotion 2010/11:Sf10 (S) begärs ett tillkännagivande om att avskaffa vårdnadsbidraget. Motionärerna anser att vårdnadsbidraget är en kvinnofälla som riskerar att hålla kvinnor borta från arbetsmarknaden. Även barnen förlorar genom att deras rätt till förskola och möjlighet att utvecklas åsidosätts. Vidare riskerar barn med annat modersmål att inte lära sig svenska tillräckligt bra.

I motion 2010/11:Sf13 (MP) begärs i yrkande 2 ett tillkännagivande om att avskaffa vårdnadsbidraget som enligt motionärerna leder helt fel ur ett jämställdhetsperspektiv.

I kommittémotion 2010/11:Sf11 (V) yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att avskaffa vårdnadsbidraget. Konsekvenserna av vårdnadsbidraget är enligt motionärerna att kvinnors förankring på arbetsmarknaden försvagas och därmed får de sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom samt sämre möjligheter till karriär och löneutveckling. Vid en separation kan dessutom konsekvenserna för kvinnan bli direkt förödande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte något att invända mot regeringens förslag om att öka flexibiliteten för föräldrarna när det gäller karenstidens längd. Utskottet tillstyrker därför förslaget i denna del.

Däremot kan inte utskottet ställa sig bakom krav på att avskaffa vårdnadsbidraget som är en viktig del av familjepolitiken. Familjepolitiken ska syfta till att stärka föräldrars makt över sin livssituation och därmed öka familjers valmöjligheter. Vårdnadsbidraget bidrar till detta genom att erbjuda föräldrar ökade möjligheter att vara hemma och vårda sina barn under den period då barnen är mellan ett och tre år. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena i fråga.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Förenklad jämställdhetsbonus, punkt 2 (MP)

av Maria Ferm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483),
 2. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
 3. lag om ändring i lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus
- och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:146 i denna del och motion 2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Familjepolitiken är baserad på normen om kärnfamiljen. Samkönade par kan t.ex. få jämställdhetsbonus, men för det krävs gemensam vårdnad. Lesbiska par som blivit gravida utomlands får emellertid inte automatiskt gemensam vårdnad. Den icke-födande kvinnan måste därför ansöka om närståendeadoption för att vårdnaden ska bli gemensam och det kan ta sex till sju månader. Lagförslaget säkerställer med andra ord inte att samkönade föräldrar får samma möjlighet som andra att få bonus, vilket är anmärkningsvärt. I avvaktan på att regeringen återkommer med förslag om att avskaffa kravet på gemensam vårdnad tillstyrks dock regeringens nu aktuella förslag.

2. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (MP, SD, V)

av Erik Almqvist (SD), Wiwi-Anne Johansson (V) och Maria Ferm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2010/11:Sf11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 1, 2010/11:Sf12 av Erik Almqvist (SD) och 2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser av olika skäl att jämställdhetsbonusen bör avskaffas. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag om detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Förkortad karenstid för kommunalt vårdnadsbidrag, punkt 4 (S, MP, V)

av Tomas Eneroth (S), Fredrik Lundh Sammeli (S), Eva-Lena Jansson (S), Kurt Kvarnström (S), Shadiye Heydari (S), Wiwi-Anne Johansson (V), Hannah Bergstedt (S) och Maria Ferm (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:146 i denna del och motionerna

2010/11:Sf10 av Tomas Eneroth m.fl. (S),

2010/11:Sf11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V) yrkande 2 och

2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vårdnadsbidraget är en kvinnofälla som riskerar att hålla kvinnor borta från arbetsmarknaden. Kvinnorna riskerar därmed att få sämre pension, sämre ekonomisk trygghet vid arbetslöshet och sjukdom samt sämre möjligheter till karriär och löneutveckling. Vid en separation kan dessutom konsekvenserna för kvinnan bli förödande. Även barnen förlorar genom att deras rätt till förskola och möjlighet att utvecklas åsidosätts. Vidare riskerar barn med annat modersmål att inte lära sig svenska tillräckligt bra. Av nu nämnda skäl anser vi att vårdnadsbidraget måste avskaffas. I avvaktan på att regeringen återkommer med förslag om att avskaffa vårdnadsbidraget tillstyrks dock regeringens nu aktuella förslag.

Särskilda yttranden

1. Förenklad jämställdhetsbonus, punkt 2 (S)

anför:

Vi socialdemokrater är positiva till förslag som kan bidra till ökad jämställdhet i hemmet och i arbetslivet. Vårt mål är tydligt: ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Vi anser vi att alla förslag som kan bidra till barns ökade tillgång till båda föräldrarna och ett jämställt föräldraskap ska tas i beaktande. Därför har vi hela tiden haft en positiv grundinställning till förslaget om att införa en jämställdhetsbonus, för att stödja utvecklingen mot ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Vi påpekade dock redan vid införandet av jämställdhetsbonusen att allt för många frågetecken fanns för att vi helhjärtat skulle kunna ställa oss bakom den. Förslaget var i sin konstruktion krångligt och väckte fler frågor än vad det gav svar. Krångligheten i förslaget framfördes dessutom av i stort sett samtliga remissinstanser. Vi pekade också på att det faktum att den skattekrediterade bonusen dessutom kommer i efterhand – upp till ett år efter ansökan – gör att det är ytterst tveksamt om bonusen kommer att ge någon effekt alls. I stället borde bonusen kunna betalas ut i närmare anslutning till den bonusberättigade perioden. Med facit i hand kan vi konstatera att vi hade rätt. Försäkringskassan har visat att bonusen inte har haft någon större effekt på fördelningen av föräldradagarna mellan kvinnor och män. Jämställdhetsbonusen har helt enkelt varit alltför komplicerad för att kunna överblickas och vara möjlig att förstå för de flesta familjer.

Vi välkomnar att regeringen nu lämnar förslag till en förenklad jämställdhetsbonus, men detta är givetvis inte tillräckligt utan andra mer verkningfulla åtgärder krävs. Dessa redovisar vi i vår familjepolitiska motion. Att familjer ges ökade förutsättningar till balans i vardagen – att få ihop arbete, barn, livet och tiden – är en av de stora utmaningarna. Vår utgångspunkt är att mer tid med barnen förutsätter ett jämställt föräldraskap. Familjepolitiken i sin helhet bör utvecklas så att den bidrar till en förstärkt arbetslinje som stöder ett högt arbetskraftsdeltagande för både kvinnor och män.

2. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (MP)

Maria Ferm (MP) anför:

Fyra femtedelar av dagens föräldraförsäkring tas ut av kvinnor. Det sneda uttaget skapar stora jämställdhetsproblem som regeringens jämställdhetsbonus inte har kunnat lösa.

Miljöpartiets väg är en annan. Det behövs ett omfattande arbete på flera olika sätt för att nå ett jämställt uttag där politiken också ser de strukturella hinder som finns i samhället för att uppnå jämställdhet. En del i detta arbete är en tredelning av föräldraförsäkringen.

Det är inte bara fråga om ekonomiska styrmedel om man ska kunna ändra de mönster som tyvärr fortfarande är så ojämställda. Det gäller både att få fäder att vilja ta föräldraledigt i större utsträckning, att få mödrar att i större utsträckning avstå och att få arbetsgivare att ställa in sig på att både män och kvinnor i lika hög grad ska kunna förväntas ta föräldraledigt.

Reglerna för jämställdhetsbonusen är nu tänkta att förenklas. Man ska inte behöva ansöka själv, utan bonusen ska utbetalas automatiskt. Det är förstås en avgörande förbättring av ett system som tidigare varit minst sagt krångligt. Det har varit svårt att förstå hur det fungerar, man har behövt ansöka om bonusen och pengarna har kommit långt senare. Om man ska fortsätta att ha systemet är det självklart bra att regelkrånglet minskar. Tanken med bonusen är god, men inte ens med de föreslagna förenklingarna tror vi att den kommer att kunna leda till ett mer jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Vi anser därför att jämställdhetsbonusen bör avskaffas och att en tredelning av föräldraförsäkringen i stället bör införas.

3. Avskaffad jämställdhetsbonus, punkt 3 (V)

Wiwi-Anne Johansson (V) anför:

Hur föräldrar ska förmås fördela ansvar för hem och barn lika är en av de mest centrala jämställdhetsfrågorna. Det är väl belagt att det ojämna uttaget av föräldraledighet har negativa effekter på kvinnors löneutveckling och anställnings- och arbetsvillkor. Pappor tar i dag ut ca 23 % av föräldradagarna. Trots att pappors uttag har ökat något skulle det med dagens takt ta 31 år innan uttaget blir jämställt mellan kvinnor och män. Syftet med regeringens jämställdhetsbonus var att få män och kvinnor att dela mer lika på föräldraledigheten. Men antalet pappor som tar ut föräldradagar har inte blivit fler på grund av bonusen enligt en rapport från Försäkringskassan. Vi var kritiska till jämställdhetsbonusen redan när den infördes. Nu är det uppenbart att den inte fyllt sitt syfte och därför bör den avskaffas. De nu föreslagna förenklingarna av bonusen kommer möjligtvis leda till att något fler föräldrar använder sig av den. Men bonusen förändrar inte i grunden problemet med att pappor som grupp tar ut för få föräldradagar. I stället blir bonusen en uppmuntran till de föräldrar som antagligen redan delar lika på ansvaret för barn och hemarbete.

Vänsterpartiet anser att det är dags att ta konsekvenserna av dessa erfarenheter och göra om föräldraförsäkringen så att den delas lika mellan föräldrarna, utan möjlighet att överlåta dagar. I de familjer som består av en förälder ska naturligtvis alla dagar kunna tas ut av den föräldern.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:146 Förbättringar inom familjepolitiken:

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483),
3. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
4. lag om ändring i lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus,
5. lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag.

Följdmotionerna

2010/11:Sf10 av Tomas Eneroth m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa vårdnadsbidraget.

2010/11:Sf11 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (V):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa jämställdhetsbonusen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa vårdnadsbidraget.

2010/11:Sf12 av Erik Almqvist (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa jämställdhetsbonusen.

2010/11:Sf13 av Gunvor G Ericson och Magnus Ehrencrona (båda MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa jämställdhetsbonusen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa vårdnadsbidraget.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att värna olika familjekonstellationer.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 11 kap. 10 § ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas två nya paragrafer, 12 kap. 4 a § och 110 kap. 5 a §, av följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §¹

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 6 och 7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.

Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a, 6 och 7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§. För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.

12 kap.

4 a §

Föräldrapenning får för samma barn och tid lämnas till båda föräldrarna samtidigt i högst 30 dagar under barnets första levnadsår, räknat från barnets födelse eller därmed likställd tidpunkt. Detta gäller endast dagar för vilka det inte för någon av föräldrarna finns hinder enligt 17 § andra stycket mot att avstå föräldrapenning till förmån för den andra föräldern.

Bestämmelser om ansökan i fall som avses i första stycket finns i 110 kap. 5 a §.

110 kap.

5 a §

Ansökan om föräldrapenning i fall som avses i 12 kap. 4 a § ska göras gemensamt av båda föräldrarna.

¹ Senaste lydelse 2010:2005.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

2 Förslag till lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483)

1

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 14 § skattebetalningslagen (1997:483) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap. 14 §¹

Sedan den slutliga skatten har bestämts ska Skatteverket göra en avstämning av skattekontot.

Innan avstämning görs ska Skatteverket

1. från den slutliga skatten göra avdrag för

a) debiterad F-skatt och särskild A-skatt,

b) avdragen A-skatt,

c) A-skatt som ska betalas på grund av beslut enligt 12 kap. 1 § andra stycket,

d) skatt som överförts från stat med vilken Sverige har ingått överenskommelse om uppbörd och överföring av skatt,

e) skatt som betalats enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta eller enligt lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl. för den tid under beskattningsåret då den skattskyldige varit obegränsat skattskyldig i Sverige,

f) skatt som betalats enligt lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, om den skattskyldige enligt 4 § den lagen har begärt att bli beskattad enligt inkomstskattelagen (1999:1229),

g) skatt som betalats enligt lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl., om Skatteverket har meddelat beslut enligt 5 a § tredje stycket den lagen om skattskyldighet enligt inkomstskattelagen,

h) skatt som avser sådana återbetalningar som ska göras enligt rådets direktiv 2003/48/EG av den 3 juni 2003 om beskattning av inkomster från sparande i form av räntebetalningar, senast ändrat genom rådets beslut 2004/587/EG,

i) *beslutad jämställdhetsbonus enligt 14 § första stycket lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus,*

2. till den slutliga skatten lägga

a) skatt som betalats tillbaka enligt 18 kap. 3 § första stycket,

b) skatt som överförts till en annan stat enligt 18 kap. 5 § första stycket,

c) skattetillägg och förseningsavgift enligt taxeringslagen (1990:324), och

d) preliminär skattereduktion enligt 17 § lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

¹ Senaste lydelse 2009:1063.

Denna lag träder i kraft den 31 december 2011. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för jämställdhetsbonus som avser tid före 2012.

3 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 32 § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

32 §²

Särskilt pensionstillägg enligt 73 kap. socialförsäkringsbalken ska inte tas upp.

Vårnadsbidrag enligt lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag ska inte tas upp.

*Jämställdhetsbonus enligt lagen
(2008:313) om jämställdhetsbonus
ska inte tas upp.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2010:1277.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2008:313) om jämställdhetsbonus¹

dels att 6, 9, 10 och 12–15 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 5, 6, 8–12 och 14 §§ ska utgå,

dels att 2, 5, 7, 8, 11 och 16 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Försäkringskassan beslutar i ärenden om jämställdhetsbonus.

Jämställdhetsbonus beräknas för månad och lämnas årligen för ett kalenderår.

Jämställdhetsbonus beräknas och betalas ut månadsvis utan ansökan.

5 §²

Jämställdhetsbonus lämnas till den av ett barns föräldrar (den berättigade föräldern) som vid utgången av det år som bonusen avser har tagit ut föräldrapenning för vård av barnet under högst antal dagar räknat under hela den tid föräldrapenning har tagits ut av någon av föräldrarna.

Jämställdhetsbonus betalas till ett barns båda föräldrar och utgör för var och en av föräldrarna 50 kronor per bonusdag.

Vid flerbarnsfödelse lämnas jämställdhetsbonus gemensamt för barnen.

Har föräldrarna tagit ut föräldrapenning under lika många dagar, lämnas jämställdhetsbonus till den förälder som är yngst.

7 §

Jämställdhetsbonus lämnas för de dagar för vilka föräldrapenning har tagits ut av den andra föräldern än den berättigade föräldern (bonusdagar).

Bonusdagar är de dagar för vilka föräldrapenning har tagits ut av den förälder som har tagit ut föräldrapenning under lägst antal dagar. Har föräldrarna tagit ut föräldrapenning under lika många dagar utgörs bonusdagarna av de dagar för vilka föräldrapenning har tagits ut av den ena föräldern.

Vid beräkningen av antalet bonusdagar ska de första 60

Bonusdagarna omfattar inte sådana dagar för vilka båda för-

¹ Senaste lydelse av

9 § 2009:200

12 § 2010:1302

14 § 2009:1065.

² Senaste lydelse 2010:1302. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

dagarna inte räknas med.

äldrarna samtidigt har tagit ut föräldrapenning enligt 12 kap. 4 a § socialförsäkringsbalken. Detsamma gäller de första 60 dagarna för vilka en förälder ensam har tagit ut föräldrapenning.

8 §³

Antalet bonusdagar för ett år ska beräknas till det sammanlagda antalet bonusdagar enligt 7 § minskat med det antal bonusdagar för vilka det för barnet för tidigare år har lämnats jämställdhetsbonus.

Vid beräkningen av jämställdhetsbonus för en månad ska det sammanlagda antalet bonusdagar enligt 7 § minskas med det antal bonusdagar för vilka det för barnet tidigare har betalats ut jämställdhetsbonus.

Om ansökan om jämställdhetsbonus för barnet inte har gjorts för ett tidigare år, ska antalet bonusdagar enligt 7 § minskas också med de dagar för vilka bonus skulle ha lämnats om ansökan hade gjorts.

De bonusdagar med vilka minskning sker ska anses ha infallit före andra bonusdagar.

11 §⁴

Vid beräkning av antalet dagar ska dagar för vilka föräldrapenning har lämnats med kvotdel enligt 12 kap. 9 § socialförsäkringsbalken räknas om så att de för respektive månad motsvarar antal dagar med hel föräldrapenning, varvid dag med halv föräldrapenning avrundas uppåt.

Vid beräkning av dagar för vilka det har lämnats föräldrapenning beaktas endast dagar som har infallit under de kalenderår som har passerat innan ansökan senast skulle ha gjorts och för vilka det har betalats ut föräldrapenning senast den 31 januari året efter det år ansökan avser.

16 §⁵

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av jämställdhetsbonus, om den som har tillgodoförts sådan bonus genom att

Försäkringskassan ska besluta om återbetalning av jämställdhetsbonus, om bonus har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp

³ Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena upphävs.

⁴ Senaste lydelse 2010:1302. Ändringen innebär att andra stycket upphävs.

⁵ Senaste lydelse 2010:1302.

lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgiftsskyldighet har orsakat att bonus har tillgodoförts felaktigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om jämställdhetsbonus i annat fall har tillgodoförts felaktigt eller med ett för högt belopp och den som tillgodoförts bonusen har insett eller skäligen borde ha insett detta.

och den som har fått bonusen har insett eller skäligen borde ha insett detta. Försäkringskassan ska också besluta om återbetalning av jämställdhetsbonus, om bonus har betalats ut felaktigt eller med för högt belopp till följd av att föräldrapenning ska återbetalas med stöd av 108 kap. 2 § socialförsäkringsbalken.

Om det finns särskilda skäl får Försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning.

Vad som föreskrivs om ränta i 108 kap. 15, 16, 19 och 21 §§ socialförsäkringsbalken ska tillämpas på beslut om återbetalning enligt denna paragraf.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för jämställdhetsbonus som avser tid före ikraftträdandet.
 3. När jämställdhetsbonus beräknas för tid efter ikraftträdandet ska från antalet bonusdagar avräknas även det antal dagar för vilka bonus skulle ha tillgodoförts för tid före ikraftträdandet såsom om ansökan om jämställdhetsbonus hade lämnats.
 4. Jämställdhetsbonus enligt de nya föreskrifterna betalas ut första gången i mars månad 2012.

5 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (2008:307) om kommunalt vårdnadsbidrag ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Om vårdnadsbidrag för ett barn, på begäran av den eller de vårdnadshavare som har fått bidraget, inte längre ska lämnas får kommunen tidigast åter börja lämna vårdnadsbidrag för samma barn från och med den *femte* kalendermånaden efter den månad för vilken vårdnadsbidraget senast lämnades. Detta gäller dock inte om vårdnadsbidrag inte längre ska lämnas av anledning som avses i 5 §.

Om vårdnadsbidrag för ett barn, på begäran av den eller de vårdnadshavare som har fått bidraget, inte längre ska lämnas får kommunen tidigast åter börja lämna vårdnadsbidrag för samma barn från och med den *fyjärde* kalendermånaden efter den månad för vilken vårdnadsbidraget senast lämnades. Detta gäller dock inte om vårdnadsbidrag inte längre ska lämnas av anledning som avses i 5 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.